

15

DISSERTATIO INAUGURALIS CHEMICO-MEDICA,
DE
SALIBVS
ALKALINO-VOLATILIBVS

Quam
AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſæ Facultatis Medicæ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.

CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFES-

SORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.

FACULTATIS MEDICÆ SENIORE,

DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore, ac Promotore suo, omni honoris cultu proſequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-

GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

ANNO MDCCL. D. XVII. OCTOBR.

HORIS LOCOQUE CONSVETIS

PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET

AUCTOR ET RESPONDENS

GOTTLIEB JOANNES SCHIEFERDECKER,

BELLEBA - MAGDEBURGICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO IN PUBLICO THEATRIO ANATOMICO

ALCALINO VITAE LIBER

AVCTORE
ET CORAM
IN ALMA

DR. D. MICHAELIS ALBINI

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULIC. ET CONS. MED. ET PHISIC. PRAEF. PRAEF.

DECANO
FACULTATIS MEDICAE

PROBATIONE

AD

GRADUM

PHILOSOPHIAE

AD

GRADUM

PHILOSOPHIAE

AD

GRADUM

PHILOSOPHIAE

AD

GRADUM

PHILOSOPHIAE

PROOEMIUM.

Medicina quum sit ars sanitati hominis vel conservandæ, vel si læsa fuerit, convenientibus remediis restituendæ, ita facile ex his eruere licet; Medici officium esse, perspectum habere modum conservandi sanitatem præsentem & amissam restituendi; ad quem finem impetrandum, commoda remedia sunt necessaria. Quemadmodum autem tam varia ex Regno minerali, vegetabili & animali desumpta profant medicamina, ita etiam varia eorum efficacia in praxi medica innotescit. Medicamentis igitur aliquid inesse debet, unde intelligi potest, cur usurpata hunc magis quam alium in corpore effectum præstent, & quare quædam his, alia illis morbis curandis magis sint idonea. Effectum hunc maxime a partibus constitutivis harumque varia mixtione esse derivandum extra omnem dubitationis aleam positum est; hinc medicus hisce perspectis facile ad effectum physicum remedium concludere poterit. Hinc quum Chemia corporum partes constitutivas, earundemque mixtionem diversimode demonstret; medicus

principiis chemicis imbutus officio suo optime satisfacere poterit. Cogitanti itaque mihi quale dissertationis inauguralis Thema eligerim, utilitatis chemicarum scientiarum in praxi medica singularis exemplum quoddam & specimen exhibere nullus dubitavi. Argumentum de salibus volatilibus, utpote medicamine a quibusdam medicorum fere polychresto multisque egregiis laudibus deprædicato, pertractandum pro viribus in me suscepti. Et quum encomia quædam experientiæ fidæ minus respondeant, itaque prius de salium volatilium genesi ac indole ex principiis chemicis inquirens, deinde de illorum vulgari noxio, & denique cauto & probato usu quædam disseram. Faxit Deus feliciter!

§. 1.

Salia *alkalia volatilia* sunt concreta salina quæ tam in fluida, quam sicca forma adparent, & ex principiis salino-terreis atque oleosis, per putrefactionem & ignem intime iunctis, producuntur.

§. 2.

Alkali vox est Arabica, & derivatur a herba *Kali* & articulo ejusdem linguæ *al* præposito, hæc planta si igne comburitur, cineres relinquit, qui salem satis acrem respiciunt, ex quibus deinde, adfusâ aqua fervida lixivium salsum excoquitur, quod sensu strictissimo *alkali* vocari solet; nunc autem huius vocis usus latius patet, ita ut non solum omnia salia lixiviosa, per combustionem vegetabilium parata, sed etiam salia urinosa, *alkalia* vocarentur. Ratio hujus denominationis ista videretur, quia scili-

scilicet hæcæ salia æque ut *alkalia fixa* 1) cum acido quocunque effervescent, 2) solutiones cum acidis factas præcipitant 3) cum acidis mixta in sal medium transeunt 4) Sympo violarum infusa, colorem illius mutant in viridem.

§. 3.

Per generalem *salium volatilium* denominationem, vulgo quidem *alkalia* intelliguntur; attamen quum non omnia *volatilia* sint indolis *alkalinæ*, sed etiam *acida volatilia* existant, ut v.g. sal volatile succini, spiritus vitrioli volatililis, &c. accuratius per epitheta *alkalium* aut *urinoforum* distingui debent.

§. 4.

Quod autem salia ista *volatilia* etiam appellentur *urinosa*, hoc inde evenire viderur, quoniam omnia illa cum eo ex urina parato conveniunt, ejusdemque indolis sunt, & fortasse primum, quod factum fuit ex urina productum, ad quod odor volatililis urinæ putrescentis haud dubie præbuit occasionem: Docte præterea hujus denominationis rationem III. JUNCKERUS in conspectu chemiæ explicat, dicens: „sicut alias a potiori denominatio fieri solet & e. g. a lapide bezoardico reliqua medicamina, quæ ad ejus indolem accedere videntur, *bezoardica* audiunt; ita etiam a sale volatilili urinæ, utpote notissimo ac frequentissimo, reliqua, quæ sunt *alkalia volatilia*, *urinosa* appellatur.

§. 5.

Volatilia denique nuncupantur, ob indolem manifeste volatililem, quia facile in auras exhalant, & per lenissimum caloris gradum commoveri possunt, immo li-

berò aëre expofita non perfiftunt fed avolant; (chemicis enim id vocatur *fixum*, quod in igne diutius perfiftit, *volatile* autem illis dicitur, quod ex igne citius avolat,) prætereaque odore penetranti nares adficiunt maximopere. Diftinctio tandem illa falium volatilium in liquida, quæ funt fpiritus, & ficca, proprie falia dicta, parvi eft ponderis. Spiritum enim talem effe fal volatile liquidum, fal volatile autem fpiritum coagularum, qui nefciat credo fore neminem.

§. 6.

Salia ifta *volatilia urinoſa* differunt in genere 1) ratione *originis*, alia enim ex animali, alia vero ex vegetabili regno trahunt originem, deinde 2) etiam a *fixis* falibus alkalinis differunt ratione *mixtionis*, licet enim utraque ex principio terreo-falino & pingui ſulphureo concreta ſint, hæc tamen magis de oleoſa ſubſtantia, quam *fixa*, in ſinu fovent.

§. 7.

Supervacaneum eſſet omnia ſubjecta, fal volatile urinoſum largientia, deſcribere, ſufficit ex regno animali, præter fal volatile urinæ, ſalia Cornu Cervi, viperarum, ſpiritum ſalis ammoniaci ſimplicem & calce viva paratum, utpote uſuratori, nominallè, quamvis nemo chemicorum non ignoret, ex reliquis quoque animalium partibus, ut cornibus, ſanguine &c. ſpiritum & fal volatile præparari poſſe. Ex regno vegetabili vero ſalia urinoſa produci, ſpiritus fuliginis, & feces vini ſiccatae per retortam deſtillatae reſtantur; neque minus notum, quod reliqua vegetabilia, per putrefactionem diſſoluta & deſtillata, ſpiritum largiantur *urinoſum volatilem*.

§. 8.

§. 8. Differunt vero hæc *salia urinosa* in specie ab invicem 1) ratione *saporis*, qui plus vel minus est quasi causticus 2) ratione *odoris*, qui plus vel minus penetrans & foetidus est, quare plebs talem Spiritum *den Stäncker* vocat, 3) ratione *subjectorum*, ex quibus producuntur 4) ratione *diversæ præparationis*, alia enim per putrefactionem, aut intimiorem fermentationem, alia vero per ignem producuntur 5) ratione *puritatis* & 6) ratione *volatilitatis*.

§. 9. Diximus (§. 2.) *salia volatilia urinosa* cum salibus alcalibus fixis admodum convenire, nihilo minus tamen ab illis præter volatilitatem & fixitatem sequenti modo differunt: 1) alkali volatile purum solutionem mercurii sublimati albam præcipitat, fixum vero in colorem aurantium 2) solutiones veneris, si modo tantillum Cupri in illis adest, cœruleo colore alkali volatile præcipitat 3) *salia volatilia* cum spiritu nitri fumum exiguum constituent 4) *salia volatilia* in aqua soluta frigus, fixa vero calorem efficiunt & 5) *salia fixa* attrahunt humida aut in crystallos non abeunt, cum *salia volatilia* nullum in se recipiant humidum, salinam autem & quasi crystallinam constituent consistentiam, vera hæc esse quisque experietur, qui hic necessaria experimenta cum istis salibus instituere velit.

§. 10. Ex descriptione *salium volatiliū* apparet, quod originem suam habeant ex intima particularum salino-terrestrium cum oleosis mixtione, id quod etiam experientia

rientia confirmat. Nam terra BECHERI *prima*, quæ a veteribus *sal* dicta fuit, ut ut omnibus fere corporibus basin & consistentiam præbet, unde proprietates ponderis, densitatis & siccidaris dependent; & purissima in salibus reperitur, ita *terra secunda*, a veteribus sulphur appellata, prima subtilior & volatilior, ubique fere dispersa, omnibusque vegetabilium & animalium partibus, imprimis *salibus alkalinis volatilibus* inest: immo particulae salino-terrestres ex ipso adpectu & habitu corporali atque dispositione eorum ad crystallisationem patent, oleosæ vero ex odore, maxime autem ex inflammatione cum nitro cognosci possunt; si enim nitro crucibulo indito, si fluit, sal volatile infertur, aliqualem flammam concipit. Mixtionem autem intimam esse harum particularum ex eo liquet; quod terrestres simul cum oleosis, & ita tota salis volatilil substantia in auras abeat.

§. II.

Quod vero *salia hæc volatilia urinosa* ex olei *emphyreumatici* attenuatione, & *intimior* cum *subtilissimis terreis partibus combinatione* nascantur, per illud præcipue manifestum experimentum probatur, quod hæc *salia volatilia* non solum post volatiles concreti partes, sed etiam post ipsam spissiore resinam demum propellantur; si enim oleum quodpiam vegetabile spissum, subiecto subtiliter terreo e. g. calci vivæ commiscetur, & sufficiente ignis gradu abstrahitur, tunc magna illius pars *subtilem terream substantiam* secum quasi arripit atque tali modo *sal volatile* constituit; si vero oleum ejusmodi crassum per se, sine additione substantiæ alicujus terreæ destillatur, nullum sal volarile præbet.

§. 12.

Veritatem hujus adferri, si quis non haberet per-
spectam, experimenta chemica illam facile ad oculos de-
monstrare poterunt: si enim subjectum aliquod ex regno
animali v.g. Cornu Cervi, in retorta ad nigredinem uri-
tur, potior *pars oleosa* primum adscendit, deinde alio re-
cipiente adaptato, prodit cum oleosa spissiore portione,
& post hanc, *sal volatile*, quo diutius jam ustio durat, eo
major copia salis volatilis prodit: sic etiam, quando e sub-
jecto aliquo regni vegetabilis, sal volatile per putrefactio-
nem producitur, eadem ratione res se habet; cum enim
mediante putrefactione crasis corporum intime solvatur,
partes concreti oleosæ cum salino-terreis uniantur ac in
oleum empyreumaticum convertantur, partesque salinæ
volatilifentur, quod ex sequentibus patebit; itaque *salia*
volatilia, *volatilioribus suis partibus jam privata*, ex resi-
duo oleo empyreumatico & terrea substantia, debita desil-
latione adhibita, producuntur.

§. 13.

Modus fieri salium volatilium urinosorum in Che-
mia usitatus, vel *putrefactione*, vel *fermentatione*, vel *igne*
absolvitur, hacce tamen intercedente differentia, ut per
putrefactionem tardius, sed in maiori quantitate, per
ignem autem citius quidem, sed minori copia, salia ista
obtrineantur.

§. 14.

Putrefactio artificialis (naturalem enim hic nos
non intelligere posse, quilibet facile intelliget) est ope-
ratio chemica, qua mediante subiecta ad putredinem
idonea per extremum motus intestini gradum, cum sub
B sequen-

sequente interdum notabili calore & fœtore in mixtione sua intime dissolvuntur, & partes, mixta talia constituentes, plenarie separantur.

§. 15.

Subiectum igitur *putrefactionis* constituit omne corpus, quod mucida pinguedine abundat, vel quod ex partibus heterogeneis, terreis scilicet aqueis & oleosis, laxè invicem cohærentibus, contextum est. Hinc speciatim ex regno animali ad putredinem concipiendam idoneæ sunt omnes fere partes fluidæ & solidæ animalium, & in his præcipue sanguis, qui celerrimæ corruptioni obnoxius est, hunc excipit urina & excrementa alvi, & denique sequuntur partes solidæ, ut carnes cornua &c. Ex regno vegetabili, quod putrefactioni non simili gradu expositum est, quam quidem animale, illa tamen ad horum classem, quæ putredinem concipiunt, subiecta referenda, quibus multum pinguedinis spissioris, seu resinoso-bituminosæ substantiæ inest; Cuius census sunt herbaræ, flores, fructus virides, molles ac succulenti, porro duriora etiam, uti ligna, cortices & radices per artem prædisposita, comminuta scilicet atque humectata. Regnum minerale vero nullum proprie subiectum putrefactionis suppeditat, quippe cuius mixtio in universum firmior & solidior, adeoque motus ejus resolutorius ab indole putredinosa longe est alienus, nisi intimam æruginosam arrosionem putrefactionem mineralem appellare cuidem placuerit.

§. 16.

Effectus putrefactionis itaque talis est, ut scilicet generatim crasis corporum intime solvatur plenarieque destru-

destruatur, ita ut hæc alteratio alias proprietates, quæ antea non aderant, producat; partes enim concreti oleosæ cum salino-terreis unitæ in oleum foetidum convertuntur & partes salinæ volatilifantur; hinc, licet corpora ista propriam suam essentialem indolem non deserant, multo tamen subtiliora redduntur, speciatim eo modo, ut partes terreæ in salinas tenerrimas, oleosæ in sal volatile oleosum, & aqueæ in vaporem abeant; Et hæc sunt quæ de putrefactione hic allegare angusti dissertationis limites permittunt.

§. 17.

Modus salia volatilialkalina producendi non solum per *putrefactionem* sed etiam per *ignem* absolvitur; (§. 13.) hinc nostrum erit etiam de hoc nonnulla differere. Quam varias formas ignis afferat rebus, quæ sub eiusdem dominio, seu potius torrura sunt, fere omnibus, imprimis autem Chemiæ deditis. satis notum est, multiplicesque ejusdem modos & effectus, si vellemus prolixiores esse, enumerare possemus: quum vero instituti nostri ratio id vetat, itaque hic tantum consideramus ignem, quatenus causa efficiens sit, salia volatilialkalina ex subjectis quibusdam, supra allegatis, producendi.

§. 18.

Duplici maxime ratione id contingit, primo si subiecta animantium aut vegetabilium in furnum peculiarem, hunc in finem inventum, immediate super carbones candentes, in eo contentos, iniiciuntur, tali modo, ut partes illorum volatiles, vi ignis, sub forma vaporis elevatæ, in canalem, lateri illius furni infixum, libere transeant, ac in adaptatis vasibus recipientibus, in liquorem coeuntes, ex-

ciantur atque a remanentibus fixioribus separantur

§. 19.

Alio modo, sequenti efficitur ratione, quando nimirum hæc subjecta, instrumentis sic dictis retortis vitreis vel terreis vel ferreis, sive alio tali vase, hunc in finem invento, inclusa, furno reverberatorio immittuntur & recipientibus capacibus adaptatis, vehementiæ ignis exponuntur, ut partes volatiles, vi ignis levatæ, in recipientibus colligantur, fixioribus in retorta remanentibus.

§. 20.

Effectus igitur hujus processus in eo maxime consistit, ut 1) *mixtio corporum vel vegetabilium vel animalium quavisunque intime dissolvatur*, 2) *partes volatiles a fixioribus sejungantur*, 3) *partes saline ac oleose immutentur*, & 4) *acide partim volatilisentur, partim cum terris unitæ, in salino-alkalinam substantiam convertantur*: si enim subjectum quoddam ex regno animali desumptum, per modum illum §. 19. indicatum, tractatur; prodit primo phlegma urinosum, saporis amaricantis, quod medicæ fere naturæ est inter phlegma & spiritum, & non purum phlegma, quia in destillatione striatim transit per alembicum, cum alias phlegma guttatim transeat; deinde prodit sub forma nebulæ, sal volatile, quod alembici lateribus adheret, porro oleum crassum empyreumaticum, quod nihil aliud est, quam salia concentrata, ex sale volatili urinoso & acido unita, quæ, postquam pars exhalavit, transeunt & exstillant, terra insipida nigricante in retorta remanente.

§. 21.

Mirandum sane, per duas maxime ab invicem diversas actiones, *putrefactionem* puto & *ignitionem*, eademque

que producta parari posse, ut deinde post separationem & rectificationem peractam, non distinguatur, a quoniam subjecto hoc vel illud sal sit productum, nullaque differentia specifica observetur, sed unum ac alterum æque sit volatile. In his enim actionibus color, sapor, odor omnes, que specificæ proprietates destruuntur; neque prius, quam talis prægressa sit destructio, s'alia volatilia nascuntur.

§. 22.

Differentia interim quædam in hisce operationibus ipsis, notatu digna, intercedit, quod nimirum *Salia volatilia* per *ignitionem* producta, in *sine* demum, per *putrefactionem* vero, mox in *principio* prodeant. Hæc differentia sequenti innitur ratione: in subjecto putrescente, durante adhuc putrefactione, sal volatile formatur, & sensim evolvitur, ut deinde, accedente modico calore, plenarie separari possit: in subjecto autem putrefactioni non exposito, sed sicco & mox per ignem tractato, nullo modo præparatio quædam præcedit, quæ sal hocce formare possit, cum itaque accedens calor nihil separandum inveniat, præterea subjecto huic multo magis noxius vel tamen minus aptus sit, siquidem ille omnem humiditatem propellit, ut nequidem unicum granum salis volatilis elici possit, itaque alio modo est incedendum: Calor nimirum ad vasis usque incandesceniam augendus, quo facto, mixtio hujus subjecti intime solvitur, partes volatiles a fixioribus maxima vi separantur, hacque ratione sal volatile ultimo prodit.

§. 23.

Supereff ut de *rectificatione salium volatilium* dicam; quæ actio est chemica, qua subjecta a partibus peregrinis,

nis, imprimis aqueis, terreis, acidis & empyreumaticis per distillationem vel sublimationem separantur & purificantur.

§. 24.

Quum autem *salibus volatilibus urinosis* partes aquosæ & oleosæ adhuc adhæreant, itaque necesse est, ut ab illis purificentur, id quod sequentibus potissimum perficitur modis 1) si Spiritus volatiles salino-alkalici cucurbitæ vitreæ immittuntur, & adaptato alembico, calori arenae aut balnei exponuntur, ut partes volatiles alembicum transcendant, reliquæ vero graviores in cucurbita remaneant, vel 2) si sal volatile urinoso sal Tartari aut aliud alkali fixum admiscerur, & aqua pluviali adfusa, in massam pultaceam redactum, digestionem instituta, ex balneo Mariæ destillatur; hac enim ratione, alkali fixum admixtum, quod pingue promptius imbibit & retinet quam volatile, oleum empyreumaticum volatili eripit, atque in se recipit, ut ita sal volatile purum evadat, vel 3) si Spiritus vini rectificatissimus sal volatile alkalino adfunditur, cucurbitæ altiori vitreæ immittitur & adaptato alembico in arena lenissimo calore extrahitur, sic nitida alba salina corpuscula successive in alembico colliguntur, tum remoto priori alembico, alius adponitur, ut continuata hac abstractione Spiritus succedat & ab aqua separetur.

§. 25.

Ut vero clarius constet *modus producendi salium volatilium urinosorum*, specimina quædam adponere non abs re erit; quum autem jam multa horum in scriptis chemico pharmaceuticis præscripta inveniantur, in illis recensendis haud immorabor, unum alterumve tantum exempli loco ex illis proferens.

§. 26.

§. 26.

Sal. Volatile urinae.

Rec. Urinae hominis sani q. v. reponatur in vase vitreo per aliquot menses, ut putrescat. Deinde ex cucurbita vitrea in arena per debitos ignis aperti gradus destillatio instituitur. Sic primum phlegma, postea sal urinae liquidum & siccum cum oleo, sub nebulosa forma ascendit. Finita operatione & facta effusione, sal volatile ab oleosa parte per debitam encheiresin separatur, a phlegmate autem per aliquot a residuo cohabitationes liberatur.

§. 27.

Sal Cornu cervi volatile.

Rec. Cornu cervi, in Segmenta concissi, imitantur retortae vel vitreae loricatae vel ferreae, & recipiens capax adaptetur. Deinde per ignis aperti gradus destillatio tam diu continuetur, donec nebulae cessent. Finita destillatione & contentorum effusione, liquor cum sale volatili ab oleo separatur, & quidem per filtrum, spiritu vini prius humectatum. Liquori admisceatur cinerum portio, & ex praesalta phiola leni igne sal volatile sublimeretur; quod a spiritu, qui simul ascendit, vel separatur, vel cum eo mixtum relinquatur.

§. 28.

Tandem de praeparatione salium volatilium oleosorum, utpote in pharmacia usitatissimorum dicendum restat; quod illa a conjunctione spiritus urinosi & spiritus vini dependeant, ideoque salia haec, ex spirituosiss, oleosis & salino-alkaliciis volatilibus partibus constent; de quibus paragrapho sequenti videamus exemplum.

§. 29.

Hujuscemodis salis volatilis oleosi compositiones plures inveniuntur in scriptis chemico-pharmaceuticis; pertinet eo, *Sal volatile oleosum tart. egypt.* sic dictum, spiritus salis ammoniaci vinosus cum sale tartari, cum calce
viva,

viva, succinatus, & anisatus, Spiritus antipodagræus
 HOFFMANNI, & alia, imprimis vero descriptio ista,
 quam ROTHIIUS tradidit sequentem in modum:

Rec. Cortic. aurant. Drachm. VI. Cinamom. unc. sem.
 macis, coryophill. cardamom. anis. fœnic. ana drachm. I. ci-
 ner clavell. unc. II. sal. armoniac. drachm. VI. adfund. spir.
 vin. rectif. Libr. I. post digestionem destilletur ex balneo
 Mariæ.

§. 30.

Tractatione *salium volatilium alkaliorum* huc us-
 que breviter peracta, ad alteram me accingo susceptæ
 elaborationis partem, ubi ex instituti ratione tam vulga-
 ris salium istorum in plurimis morbis *abusus* ostendendus,
 quam simul cautus & salutaris, quem salia ista in corpore
 humano præstant, *usus medicus* exponendus erit.

§. 31.

Encomia sane multa passim in Medicorum scriptis
 de usu medico *salium volatilium* inveniuntur; inter quæ
 HELMONTII verba merito referenda sunt, qui de illis se-
 quentem in modum judicans, *fixa alcalia*, inquit, *si vo-*
latilifentur, magnorum pharvacorum potestates æquant;
quippe vi incisionis, resolutionis & absterfionis, delata us-
que ad limen quartæ digestionis, tenacitatem coagulato-
rum in vasis fundamentaliter tollunt. Et alibi: *Si vero*
penitiori recessu aliquid pertinacius & occultius resistit,
adsumenta sunt alkalia volatilia, quæ instar saponis cuncta
abstergunt; mirum sane quantum sal Tartari volatile fa-
ctum non præstiterit, nam omnem e venis amurcam deter-
git, & verum est de eo illud Paracelsi, quod quocumque non
attigerit, vix aliquid potentius perveniet.

§. 32.

§. 32.

Neque minus OTTO TACHENIUS, inprimis vero SYLVIUS, Salia volatilia quasi pro sacra haber anchora, uti ex scriptis ejus pater, in quibus eadem ad multos morbos propellendos commendata legimus: sic v. g. allegatus hic Auctor in *Methodo Medendi Lib. II. Cap. XVII. §. XLVI.* & seqq. dicit: *Ad mensium fluxum excitandam talia interna remedia requiri; quæ 1) humores glutinosos & orificia vasorum obducentes aut obturantes incidant & fluidos reddant, 2) quæ sanguinem quiescentem, atque mora vel ad coagulationem inclinant vel ad corruptionem vergunt, iterum agitent: & a coagulatione aut corruptione aut imminente aut inchoata liberent; hæcque omnia præstare posse salia volatilia; immo dicit §. LXIV. omnia medicamenta, quæ multum in mensium suppressione præstent, non esse cum salibus volatilibus conferenda, ipsis nempe longe inferiora; præterea §. LXXVIII. inter medicamenta, quæ humores acidos & asperos temperent, obtundant, diluant, concentrent, primas tenere salia volatilia, utpote vere polychresta, & in medicina facienda usus infiniti.*

§. 33.

Plura adhuc de laudibus salium istorum pervulgatis proferre possem, si hisce allegationibus immorari vellem, ne vero benevolo lectori molestiam aliquam creasse videar, ulteriori, si luber, evolutione & lectione propria Auctorum illorum, relinquo, unicum tantummodo encomium SYLVII præterire non possum, in *Appendice Præceos Medicæ Tract. X. §. DCLXIX.* ubi salium volatilium efficaciam summam, insuper vim eorundem maxime
C
tutam,

tutam, & innoxiam, in febribus intermittentibus curandis prædicans *ff. DCLXX.* porro dicit: Ex quibus amplius patet, salium volatilium in curandis febribus intermittentibus utilitas, quippe quæ sola pluribus satisfaciunt indicationibus, & 1) quidem solvendæ pituitæ obstruenti, ut & eidem loco movendæ, 2) temperando succo pancreatico acidiori facto.

§. 34.

Et hoc non adeo mirum est, celeberrimos illos viros talia adseruisse, si consideramus, quod iisdem temporibus omnes in corpore humano contingentes motus in morbis, a mere materialibus causis derivarint, inter quas imprimis humores pituitosos, acidos, viscidos, tenaces vasa vel fibras obstruentes & sanguinem coagulantes adoptarunt, in febribus autem obstructioni seu sanguini pituitoso per tenuissima vascula ferri minus apto, totum paroxysmi negotium tribuentes, apertis vasculis illis antea obstructis paroxysmum tum solvi crediderunt, itaque hunc in finem salia volatilia comendavere, quia credebant, vim illis, acidam humoribus hostile absorbendi, obstructionesque aperiendi & resolvendi esse institam. Quum vero hodie pathologia ista humorosa quadantenus restricta, motus in morbis non æ, sed propter materiam institui compertum sit, qui, uti in statu naturali ordinarie moderati, ita in præternaturali, aucta materia peccante, aucti esse debeant, ideoque nihil novi, sed tantum aliquid aucti in morbis contingere demonstratum fuit; hinc etiam salium volatilium hyperbolica vis in auras abiit.

§. 35.

Salia volatilia ex partibus subtilissimis salino terreis

Et oleosis intime junctis constant. (§. II.) hinc quidquid ab illis in corpore humano efficitur, illud vel a salino-terreis vel oleosis partibus derivandum erit; quum vero partes salino-terreae maximam vim stimulantem in vias, oleosae vero calefacientem & humores excitantem exserant, uti ex chemicis patet, ita efficacia salium volatilium in corpore nostro solidas partes exstimulans, resolvens, magis autem tonica, & aucto sic motu, humores fortius propellens, comovens Et diuretica erit.

§. 36.

Si itaque salia ista volatilia in suppressione mensium aut loebiorum promiscue propinantur, tum quia sanguinem quidem commovent, sed non directe promovent, subtilissimas sanguinis partes dissipant & crassioribus relictis, facile majores obstructions, summæ præcordiorum angustiae, adfectus spastici & Cephalalgici inducuntur, si vero sanguinis quantitas prius imminuta & qualitas correctæ, sanguisque menstruus circa uterum congestus est, quod ex spastico circa os sacrum dolore cognoscitur, tunc quidem usurpata salia volatilia, venæ portæ & uteri vasa blande stimulando, sanguinemque ad excussonem excitando, menses promovere possunt.

§. 37.

Sic quoque in Malo hypochondriaco-hysterico, utpote quo impeditus sanguinis progressus circa venam portæ & viscera annexa in causa est, mirifice extolluntur salia volatilia virtusque eorum resolvens magnopere prædicatur; sed experientia docuit, quod, quia maxime in vias agant, illisque stimulum ad constrictionem imprimant, hæc strictura, quando sanguis minus mobilis &

vix nimium repletæ sunt, majorem stagnationem sanguinis & viscerum infarctus inducat; aut aliquando impetuosas periculosasque sanguinis profusiones efficiat; ut adeo tutius erit in hoc morbo plane ab illorum inopportuno usu abstinere. *Notabilem Casum in Actis Hafniensibus, a BARTHOLINO editis, relatum legimus: quod quidam frequentius assumerit sal volatile oleosum SYLVII, pro sanguinis attenuatione & ad avertendas obstructions, sanguis enim per V. S. extractus fuerat viscidus & crassus, continuato usu hujus aliquandiu, accidit non solum hæmorrhagia narium vix curabilis, sed etiam tumor pedum subsequutus est.*

§. 38.

Sunt etiam qui *salia volatilìa præcipue Sal & spir. C. C. in febribus continentibus & catarrhalibus ad sudorem promovendum commendant, sed observationes practicæ docent, quod in his facile damnum adferant, dum sudorem vel nimis excitant, vel plane impediunt, materiam præterea catarrhalem acrem vehementius commovendo, febribus inflammatoriis ansam præbent, quapropter etiam in his morbis prorsus erunt evitanda.*

§. 39.

Periculosam pariter illud conamen eorum esse videtur, qui *salia volatilìa in obstructions viscerum, febre lenta, & hydrope, pro scopo aperiente libere adhibent, dum enim aquam intercutem ope horum salium per vias urinarias expellere volunt, viscera jam indurata adhuc magis constringuntur & febris hæctica acceleratur; sic etiam qui cacochymiam salibus volatilibus oppugnare velit, periculose errabit, quia graviores noxas certissime*
[infe-

inferunt; *Conf. P. HOFFMANNI exercitat. de acido & viscido Cap. V. ubi poxam volatilium aliquot casibus confirmat.*

§. 40.

Neque minus salia hæcce *arthriticis, rheumaticis & podagricis* doloribus, tam externe quam interne adhibita aliquoties damnum magis, quam utilitatem attulisse varia exempla commonstravere, quippe quibus post eorum usum stupor fere immedicabilis & sensus profundus contusionis & contractionis, quem Medici dolorem *offeopon* vocant inductus sit; Quare etiam in his casibus caute cum illis mercandum.

§. 41.

Quid vero de usu *salium volatilium* in *febris intermittibus* tam valde deprædicato judicandum, quid dicendum erit? dum Medicorum celeberrimi eadem tanquam maxime tutum & innoxium remedium, quod cito & tuto juvet commendant; (§. 49) quid exoptatius esset quæso, ejusmodi medicamine? quo febricitantium quærelis satisfacere possemus, qui plerumque nihil magis habent in votis, imo sæpius a Medico efflagitant, ut crudelem istum Tyrannum, febrem ita judicant, debellare & penitus profligare debeat. Sed non opus est verbis, ubi rerum testimonia adsunt. Certe multi hominum triste circumferunt corpore suo exemplum, quod volatilium in febris usus (aut potiore jure, ex effectu abusus) viscerum, ut hepatis, lienis infarctus, vulgo *Fieber Kuchen* dictos, tumores pedum cedematosos & tandem asciticos tumores post se relinquat; Quemadmodum B. STANLIUS suo jam tempore observavit, de Practico quodam,

C 3

Spiri.

Spiritu C. C. in febribus utente, quod ii, quos a febre liberatos crediderat, frequentissime cachectica inflatione & œdematibus adfecti sint; quod phenomenon ille insulare studuit, dicendo: *Die Kranckheit ziehe durch die Füsse hinaus.* Quare fontica ista vestigia prudentem medicum terrent, ne facile ad tale remedium minus fidum confugiat, sed potius relinquat.

§. 42.

Generatim itaque de salibus volatilibus norandum, copiose & intempestive propinata esse noxia, moderatum vero & subordinatum usum illorum non rejiciendum. Ita que *Salia volatilia* concedantur 1) *subjectis serofloribus, phlegmaticis, ad languorem eorum excitandum* 2) *post jam superatos morbos ad atoniam auferendam, roburque partium restituendum* 3) *saltem in declinatione morborum, remota materia peccante, tono autem adhuc languido & quidem eo melius, si cum salibus fixis vel tincturis alkalinis mixta propinantur.*

§. 43.

Quum enim in subjectis phlegmaticis semper tonus sit languidus, in aliis vero post graviores morbos per se, & inde pendente nimia fibrarum relaxatione, tono etiam deficiat robur, quod experientia docet, hæc *salia* autem vim in corpore nostro edant tonicam & excitantem (§. 36.) hinc apparet, quod sub his circumstantiis, omnino usum præstent satis bonum.

§. 44.

Quod vero *salia volatilia cum fixis salibus seu Tincturis alkalinis mixta* in declinatione morborum adhibere cum fructu possint, ratio erit in promptu; *Salia alkalia*,
fixa

fixa & imprimis *Tinctura alkalina*, *antim.* resolventem, lymphæ depravatæ corrigentem & diureticam vim exerunt, ideoque in partes fluidas agunt, uti *Materia Medica* docet, *Salia volatilia* vero his admixta, in partes solidas agendo (§. 36.) reliquias congestionum & spasmodorum abstergunt & tonum roborant, hinc eo melius ad morbum penitus superandum faciunt, ergo optimi usus sunt.

§. 45.

Exempli loco esse potest *Mixtura* illa, sic dicta *tonico-neruina* STAHLII, quæ componitur ex *Tinctura* antim. acri & *Spiritus C.C. volatilis* partibus æqualibus, aut pro re nata, ratione subjectorum habita, ex *Tinctura* antim. partibus duabus & una *Spirit. C. C.* immo partibus tribus *Tinct. antim.* & una *Spirit. C. C.* & ob egregias vires sæpe exhibitas, *Mixtura polychrestæ* nomen merito sibi vindicat.

§. 46.

In specie autem *Salia volatilia* imprimis in *Cachexia*, prægressa debita humorum resolutione, cum fructu possunt adhiberi; in hoc enim morbo habitus corporis totus est flaccidus, uti ex adspectu apparet, vitiumque tam in lymphâ mucido serosa, quam remissione vel defectu motus tonici quærendam; si itaque lymphâ mucido-serosa resoluta & correctâ, tonus partium simul intenditur & augetur, tunc eo facilius se & excretionibus adjuvantur, corpusque cachecticum restituitur sanum.

§. 47.

Porro in adfectibus *spasmodicis*, *salia hæc*ce, moderate propinata, non contemnenda sunt, quia scilicet motum

tum istum spasticum particularem, singulares fibras occupantem doloribusque tensivis & gravativis excruciantem, in universalem mutant, motu tonico vero universali suscitato, particularis ista dolorifica exacerbatio compescitur & remittit, eo melior autem atque securior erit effectus, si cum tinctura quadam alkalina v. g. antimonii remixta exhibeantur, (§. 45.)

§. 48.

Denique in *Congestionibus*, præcipue in subiectis spongiosis sæpe occurrentibus bene se gerunt *salia volatilia*, norandum autem est, quod 1) a *refractis dosibus sit incipiendum* 2) non tam in initio & statu, sed potius in *declinatione morbi* esse propinanda, exceptis illis congestionibus, ubi pauca materia adest, e. g. in *hemioraniæ* eorum, qui non sunt plethorici, ubi, præcipue cum Tinctura antim. vel salis Tartari maritata, in ipso etiam statu admitti possunt. Tinctura enim hæc *alkalina fixa*, sero-
sam tenacitatem, acrimonia sua potenter incidit & diuresis excretionem promovet, *sal vero volatile* admixtum, per tonicam suam efficaciam, æqualem humorum distributionem efficit, hinc congestionis discussionem.

§. 49.

Satis esse hæc de usu *interno salium volatilium* dixisse, dissertationis hujus ratio suadet, plura qui desiderat, facile illa in aliis Medicorum scriptis inveniet, ad quæ igitur illum ablegamus, de usu autem *externo* horum salium pauca adhuc proferre placet.

§. 50.

Salia volatilia urinosa, externe adhibita, vim exerunt *errhinam*, naribusque admota ad *lipothymicorum* excita-

citationem valent satisque nota sunt: Quemadmodum vero copiosus & vulgaris usus sæpe nocet, siquidem activitate sua nimia facile transcendunt limites successivæ discussionis, ita tamen in quibusdam morbis moderata & circumspecta usurpatio non est contemnenda, uti mox dicendum erit: sic e. g. in *Cephalalgia* & *vertigine idiopathica* subjunctis congruis remediis internis, in subsidium vocari possunt *salia volatilia* odore adhibita, tum enim blandam stricturam partibus membranosis inducant, hacque ratione discussionem infarctus sanguinis promotent.

§. 51.

Porro in *coryza* & *gravedine* omnem fere curationis paginam absolvunt; ibi enim materia mucido-serosa, ad nares & vicinas partes congesta, stagnat, si itaque odor *salium volatilium* e. g. *salis ammoniaci*, naribus excipitur, tunc mucida illa materia, quæ tensioni, variisque incommodis ansam dat, resolvitur, vel saltem mobilis redditur, viæ vero & partes membranoso-nerveæ ita simul adficiuntur, ut humiditatis contentæ distributio & excretio sequatur; neque minus *spiritus vrinosi* in *Cephalalgia* & *Odontalgia*, *impedimentis materialibus sublatis*, & *plethora absente*, naribus attracti, sæpius adferunt levamen.

§. 52.

Idem in *Otalgia*, remittente aliquo modo dolore externe, applicatio *salis volatilis seci* cum *medulla castorei* vel *camphora* maritati, gossypio instituenda, conjunctis remediis internis, locum habet, quoniam effectu tonico nervino, discussionem congestionis humorum versus caput, vel jam staseos inflammatoriæ in membrana mea-

tus auditorii interna obortæ, promovet. Commodè hac occasione mentionem facio de *Massa* illa *otalgica* quam STAHLIUS præcipue ad *gravitatem auditus* sive *surditatem* commendavit sequentem in modum concinnata.

Rec. Sal. volatil. sicc. C. C. scrup. I. Castor. medull. electiff. Gr. V. VI. m. f. massa de qua ciceris magnitudo gossypio involuta versus somnum auri immittatur.

§. 53.

Denique non est pretereundum silentio quod *salia volatilia externe per instrumentum GLAUBERI*, eo modo, quem hic *Auctor* descripsit, immediate applicata, ad *percinacem mensium suppressionem* tollendam conferre, dicantur; sed hocce adsertum ulteriori experientie relinquo, neque longius hic immorandum esse puto.

T A N T V M.

DOCTISSIMO ET NOBILISSIMO
DOMINO CANDIDATO

Ευχαριστήσασα

P R Æ S E S.

Doctrina de Corruptione & Generatione ex Aristotelis schola, non cerebrina & idealis, sed realis & practica est; siquidem adhuc hodiernis physicis, medicis & chymicis comprobata veritas existit, quod resolutio aut diacrisis, fundamentum & origo combinatio-
nis

nis sive Syncrifeos fit, inde rationalis & sobria fluit confirmatio Palingenesiæ & Metamorphoseos, ex parte etiam Magiæ naturalis: Quis non abhorreat illud Paradoxon, quod homo e stercoreatis & cœnosis recrementis nutrimentum & condimentum suum acquirere debeat, ideoque e re sordida, abjecta & destructa, nova pura mixtio & structura oriatur: Hinc digestio naturalis via est ad congestionem vitalem; unius Corruptio igitur alterius est Generatio. *AVGVSTINVS Serm. 46. de diver. inquit. fieri potest, ut qui hodie sunt zizania, cras sint frumentum; & quod Matthiolus in Dioscor. Lib. 2. c. 83. eloquitur: Lolium in triticum quandoque mutari mirandum quidem, absurdum tamen non est.* Tales veritates physicæ, quæ innumeris experimentis evidentibus comprobantur, pluris faciendæ sunt, quam multæ aliæ curiositates physicæ gesticulatæ, quæ tamen sibi sapiunt & perplacent, de quibus autem illud iudicium & effatum *LVThERI* valet, scripto contra universit. *Ingolstadiensem*, quæ *Arfacii* articulos damnavit, sarcasmo inquentis: *eximii Magistri nostri, vestræ excellentiæ bene dicunt, vos estis lux mundi: Ibr seydr der Dr. . . in der Laterne:* Propterea in indaganda & profitenda veritate non in animam, fidem & auctoritatem aliorum jurare debemus, sicut *Cominæus Lib. 1. Neapolitanæ expeditionis* refert cap. 10. interrogavit *Pavie* Monachus *Carthusianum*, cur *Galeazium Ducem Mediolanensem Sanctum* vocaret, qui tamen crudelis, avarus & ambitiosus homo fuit? cui Monachus responsum dedit! ideo *Sanctum illum* vocamus, quia multa in nos contulit beneficia. Ante dictæ igitur veritati annuero sollicitam & solidam indagationem, quo modo videl. e subjectis, haud evidenter salinis, ut pl. sordidis, prævia correctione, fermentatione, putrefactione, combustione, variæ

variae generosorum salium species fixorum æque ac vo-
latilium, producantur & generentur. Hæc perutilis
disquisitio physico-chymica selectum *Tibi Præstantissime*
Candidate præbuit argumentum, quod Inaugurali Tuo
specimine pertractes & commendes; posteaquam per
aliquot annos in nostra Musarum Palæstra, præclara &
constanti solertia, sub modesti vitæ curriculi connubio,
Medico studio operam dedisti, idcirco insuper in hoc fo-
ro atque stadio talem habilitatem dignitatemque nactus
es, qua sub solitis scrutiniis solennibus examinatoriis ab
Ordine nostro Gradus & immunitates Doctorales merito
Tibi largiantur ac conferri queant, Macte hisce esto ho-
noribus, quos secundum mea vota sincera cœlestis actio-
num humanarum Director alma sua benedictione, salu-
berrimisque conatuum Tuorum successibus prosequatur.
Vale. Dab. e Mus. XVII. Calend. Novembr. An.

MDCCL.

Wann, wie es ganz, gewiß auf Fleiß erfolgt Seegen,
Wann, wie ohn Hinderniß, auf eines Weisen Weegen
Nichts ist als Glück als Heyl und Ruhm
So wird das beste Theil auch Dir zum Eigenthum.

Joh. Fried. Sander, Oppon.
Med. Candid. Baden-Durlacensf.

Gelehrter Freund, wir wissen Deine Gaben
Drum solt Du auch den Lohn vor selbe haben,
Dein Glück wincet, geh hin, genieß in Ruh
Die Frucht darvon, es wünscht Dir Glück darzu.

Joh. Siegmund Sichelng,
Halensf. M. C. Oppon.

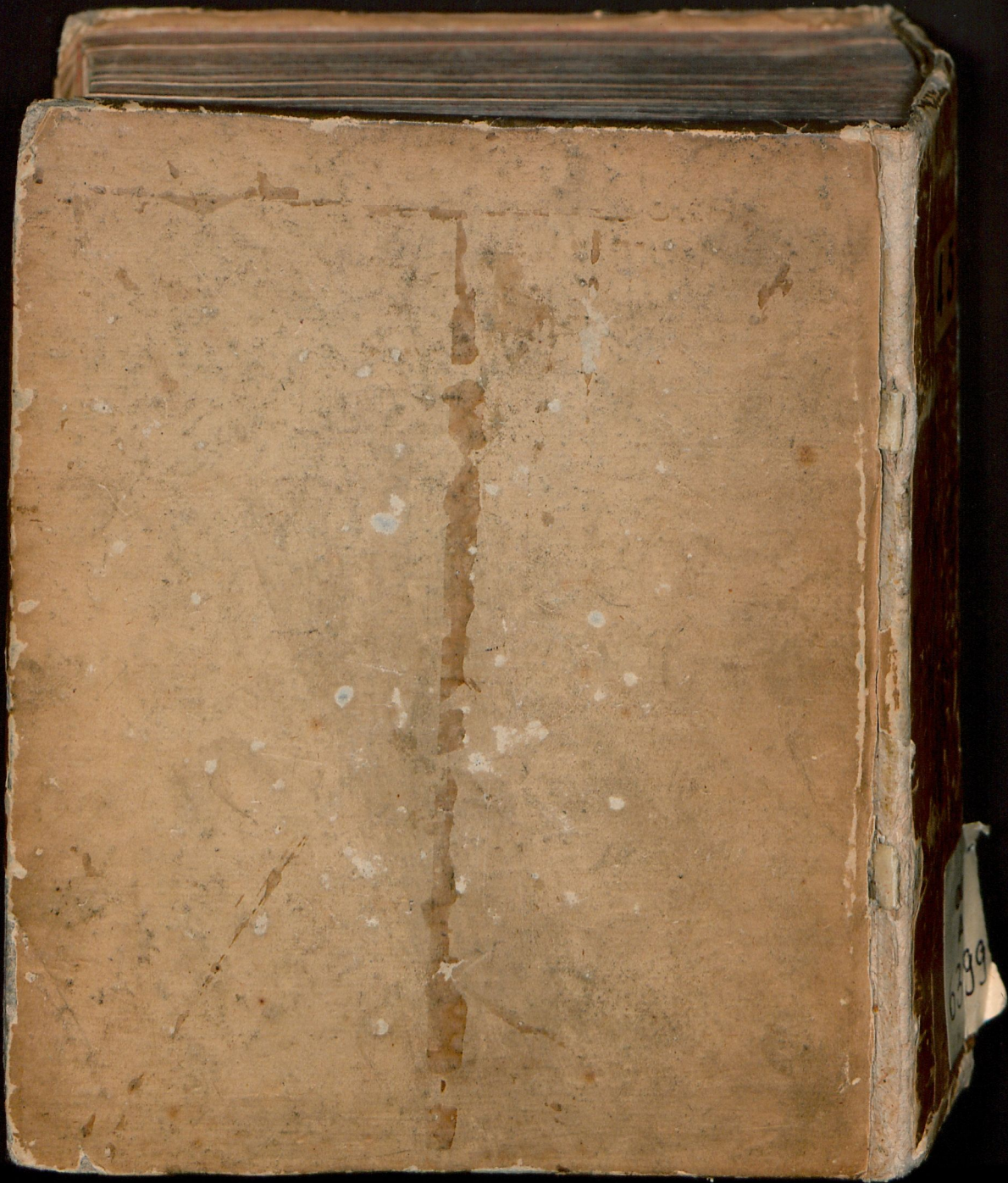
00 A 6399

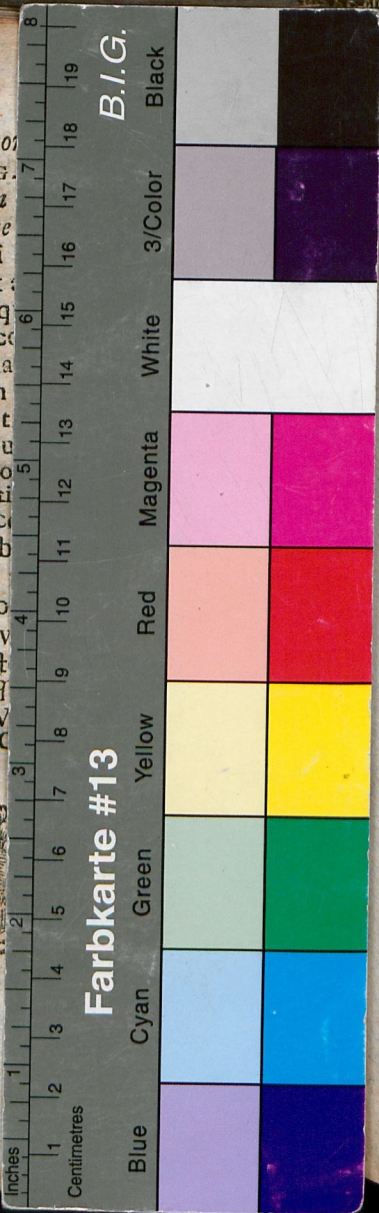
ULB Halle 3
002 916 584

sb

DISSERTATIO INAUGURALIS CHEMICO-MEDICA,
DE
SALIBVS
ALKALINO-VOLATILIBVS

Quam
AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſæ Facultatis Medicæ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFES.
SORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.

FACULTATIS MEDICÆ SENIORE,
DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore, ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-
GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,
ANNO MDCCL. D. XVII. OCTOBR.

HORIS LOCOQUE CONSUVETIS

PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET

AUCTOR ET RESPONDENS

GOTTLIEB JOANNES SCHIEFERDECKER,
BELLEBA-MAGDEBURGICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.